

Nala (Lana Vatsel) võrgutab Gustav Tukki (Jan Uuspõld).

FOTO: KAADER FILMIST

ESILINASTUS. «Seenekäigu» edu kordavat löökfilmi Toomas Hussari uuest linasteosest vaevalt et tuleb, kuigi ühiskondlik näriv on tal endiselt terav.

Luuletab, ei luura

ARVUSTUS

TIIT TUUMALU
toimetaja

«Luuraja ja luuletaja»

Stsenarist ja režissöör Toomas Hussar. Operaator Rein Kotov. Kunstnik Kristina Lõuk. Hällooja Arian Levin. Produtsent Ivo Felt. Aifilm ja Nukleus (Horvaatia) 2016. Alates 23. septembrist Eesti kinolevis

Kui luureametnik kannab nime Gustav Tukki ja luuletaja on Miku Tähn, siis on juba ette selge, et nendest kõneleva filmi autoriks saab olla ainult Toomas Hussar ja et see ei saa olla surmtõsine, vaid iga mingi väikese vindiga, koomilise nüansiga. Isegi siis, kui seda peaks nimetatama draamaks või põnevusfilmiks. Või... ei teagi kuidas.

Ega «Luuraja ja luuletaja» puhulgi žanr nii selge ole. Koguni mustaks komöödiaks on seda peetud. Tragikoomiline spioonidraama ehk? (Tänapäeva spioonifilmi on meil ennegi tehtud, Marko Raadi «Agent Sinikael» näiteks.) Aga siingi on koos juba nii mitu žanri, et pal-

juks läheb. Ja ikka on tunne, et iva jääb tabamata.

Hussarile igal juhul meeldib selline väike segadus, korrapäratus, mis ei vasta päriselt vaataja ettekujutusele, nihestab seda, annab teise perspektiivi. Mulle ka meeldib. Meeldis juba «Seenekäigus» ja meeldib ka siin, kuigi toon on sedapuhku hoopis tõsisem. Üllatavalt tõsine. Isegi eriteenistuste vastastikune luuremäng pole alati naljakas – kuigi nalja saab ka, sest ainuüksi varjatud kaamerad annavad luurajatele hea võimaluse luuratavate elule südamest kaasa elada, muutes toimiva üheks suureks tõsielusõuks.

Meeldib seda enam, et salapolitseinik Gustav Tuki (Jan Uuspõld) isikliku dilemma kaudu – ta armub vaenlase käsilasse ja peab valima riigireetmise ja armastuse vahel – on Hussaril taas õnnestunud üsna tabavalt kirjeldada ka ühiskonna hetkeseisu, selle allhoo-vusi, näiteks rahvusromantilise identiteedi nurgakivide mu-remist, mis on seda hinnatavam, et tehakse seda n-ö žanr-filmi võttes.

Maailm on muutumas, aga Gustav (Jan Uuspõld) elaks justkui edasi ajas, kui rindejoon oli veel selgelt fikseeritud, kõik üheselt mõistetav ja defineeritav. Eestlane oli eest-

lane, selleks ei saanud olla neeger või mustlane. Ta idealiseerib Vabadussõda, Kuperjanovi partisane, annab Mikule isegi vastu vahimist, kui too julgeb neid pilgata.

Tema pidevat kaitse- ja pingeseisundit, kartust, et riigi vaenlane võib varitseda iga nurga taga, n-ö külmas sõjas olekut, elu kõledust komplitseerib veelgi võitlus viinakuradiga, kes tuletab ennast kogu aeg meelde. (Hea irooniana on Gustav reaalselt eksisteeriva baari Shvips püsikunde.) Kaine olek võimendab omakorda Gustavi puisust, muudab tema mõtlemise ja käitumise veel nurgelisemaks. Juues kaob aga asjade üle kontroll. Nii et ühtpidi on kehv ja ka teistpidi on kehv.

Hussarile igal juhul meeldib selline väike segadus, korrapäratus, mis ei vasta päriselt vaataja ettekujutusele.

Jan Uuspõld mängib selle ka väga hästi välja, tema transformatsioon ühest äärmusest teise on usutav, viimistletud selliste detailidenigi nagu kõnnak. Mikut – luuletajat, kelle vaimu ei piira erinevalt Gustavist distsipliin ega liigne patriotism – kehastab Rain Tolk, kes sobib oma tüübilt, kohati-

ses kohmetuses Uuspõllu kõrval nagu valatult. Samasugune tule ja vee printsip töötab väga hästi ka Gustavi ja Nala (Lana Vatsel) puhul. Viimane võlub ainuüksi oma eheda akt-sendiga.

Gustavi probleemi lahendamise tegelikult alles ootamatult tärkav armastus, mis on üle igasugustest piiravatest faktoritest – selleski mõttes kannab film ilusat ideed. Ainult et tähendab see enese tule alla panekut nii otsesemas kui kaudsemas tähenduses – ja mitte ainult vaenlaste, vaid ka omade poolt –, kust saab olla ainult üks väljapääs, vähemalt Gustavi-sugusele mehele.

Selliste üksteise ülekaal-damise lugude puhul on oluline, kuidas jooksutada need lõpuks kokku nii, et detailid ter-vikud torpedeerima ei hakkaks. Hussar annab küll sujuva žanr-de vahel liikumise ja peale keeratud vintidega mõista, et tegemist on tinglikumat sorti mänguruumiga, kus anomaalia on teatava piirini lubatud, aga väikesed küsimärgid siiski jäävad, kas või mälupulkade vahetamise tulevärgi loogika ei klappinud ühekordsel vaatamisel kohe kuidagi.

Üldiselt aga: ülekohtune oleks seda soovitamata jätta – iseäranis praegusel ajal, kui iga põõsa taga võib varitseda vaenlane, eks ole?

FOTO: KAADER FILMIST

Tuntumaid animafestivale ei saa taas läbi Eestita

Ottawas algas üks maailma tuntumaid animafilmide festivale ja taas on seal silmapaistvalt esindatud Eesti animatsioon.

Võistlusele pääsenud 80 lühifilmi sekka kuuluvad Priit Tenderi «Linnugriip» ja Kaspar Jancise «Piano» (jutustava lühifilmi kategooria), Sander Joone «Velodrool» (tundengifilmi kategooria) ja Chintis Lundgreni «#merrychristmas» (reklaamfilmi kategooria). Grand prix, millega kaasneb automaatselt Oscari-esituse õigus, antakse välja kõigi kategooriate peale kokku. Võistlusele kandideeris 2311 filmi 86 riigist.

Kuna festival tähistab tänavu 40. sünnipäeva, jõuavad ekraanile ka kõik varasemad grand prix' võitnud filmid. See on tõeliselt esinduslik nimekiri, kuhu selliste autorite kõrval nagu Nick Park, Frederic Back, Jerzy Kucia, Igor Kovaljov, Andreas Hykade või Koji Yamamura kuuluvad ka Rao Heidmets ja Priit Pärn.

Tuntud animatsiooniportaal Cartoon Brew on sellega seoses pühendanud Eestist pärit filmidele ka kaks sisukat artiklit: 2009. aastal võitnud «Kaasasündinud kohustustest» kirjutab Annecy festivali kunstiline juht Marcel Jean ja 1998. aastal võitnud «Porgandite ööst» Ottawa festivali kunstiline juht Chris Robinson. Tiit Tuumalu

9

välismaist filmiprodutsenti

on külaskäigul Eestis, et tutvuda siinsete võttepaikade ja filmide rahastusvõimalustega.

USAs elav eesti ballettmeister tähistab 80. sünnipäeva

Täna tähistab oma 80. aastat juubelit eesti ballettmeister ja pedagoog Erkki Tann, kes elab juba mitmendat aastakümnet Ameerika Ühendriikides Tampas.

Tann lõpetas Tallinna balletikooli 1959. aastal – samas lennus, kus olid Ago-Endrik Kerge, Sulev Nõmmik ja Enn Suve. Ta töötas mõne aasta Estonia teatris tantsijana ja läks seejärel õppima Moskva teatrikunstiinstituuti, kus omandas balletilavastaja eriala. Ta on olnud Kuibõševi (praegune Samara), Petrozavodski ja Ufa ooperi- ja balletiteatri peaballettmeister ning Moskva estraaditeatri koreograaf.

1980ndate algul naasis Tann Eestisse ja töötas balletikoolis õpetajana. 1989. aastal sõitis ta Rootsi külla oma vennale, ajakirjanik Heikki Tannile ja sai seal kutse minna Ameerikasse Tampa balletiteatri ja -kooli kunstiliseks juhiks. Oma karjääri jooksul on ta lavale toonud mitukümmend balletti, ka mitu ooperit ja operetti. PM

Andres Mustonen sai Armeenia kõrge autasu

Teenete eest armeenia kultuuri tutvustamisel rahvusvahelisel areenil anti Andres Mustonenile Jerevanis Armeenia kultuuriministeriumi kuldmedal.

Autasustamiseremoonial märkis Armeenia kultuuriminister Hasmik Poghosjan Andres Mustoneni erilisi teeneid projekti «Koo Sinuga, Armeenia» eestvedamisel. Projekti kontserdid toimusid 2015. aastal Jeruusalemmas, Jerevanis ja Tallinnas. Andres Mustoneni kinnitas, et sõidab Armeeniasse nagu koju ning armastab Armeenia rahvast nende vankumatuse, hinge ja vaprust pärast.

Hortus Musicus andis möödunud nädalal Jerevanis rahvusvahelisel muusikafestivalil Yerevan Perspectives kaks väljamüüdud kontserti Aram Hatšaturjani nimelises kontserdisaalis. PM

